

Huda jama: velik korak s pietetnega vidika

Odnos do mrtvih Pokopi prvih od 780 že izkopanih trupel bodo morda že pred 1. novembrom

LJUBLJANA – Skoraj natanko leto dni po uveljavitvi zakona o prikritih vojnih grobiščih so ta mesec v Mariboru začeli urejati pokopno polje za žrtve iz Hude jame. »To je napredek. Sicer pozen. A s civilizacijskega in pietetnega vidika bi bilo najhujše, če bi 2500 žrtev pozabili in bi se le zgražali nad plastičnimi gajbicami z ostanki ljudi. Storili pa nič,« je dejal zgodovinar Mitja Ferenc.

PETER JANČIČ

»To bo največji množični pokop žrtev nasilja v miru na območju Slovenije sploh,« je povedal predsednik komisije za prikrita grobišča Jože Dežman. V zadnjem letu se je v odnosu do preteklosti zgodil velik preobrat, ki ga je spodbudil tudi premier Miro Cerar. »Šef vlade

je naredil veliko stvar, ko je podprl zakon o prikritih grobiščih,« je dejal dolgoletni član komisije za prikrita grobišča Ferenc in dodal, da je k premiku s pritiskom na ministrstvo za delo, ki je dolgo onemogočalo urejanje problematike prikritih grobišč, najbrž vplival tudi predsednik republike Borut Pahor.

Zaradi Hude jame vse obstalo

Ena od posledic zakona in spremenjenega odnosa oblasti do mrtvih je, da je ministrstvo za delo marca po javnem razpisu za izvedbo del za izkop in pokop trupel iz Hude jame izbralo podjetje SIIPS AD. Prvi pokop bi lahko bil pred 1. novembrom, je ta teden napovedala Dragica Bac z ministrstva za delo. Vse pokope iz Hude jame bi po mnenju ministrstva lahko opravili do konca prihodnjega leta. Za stroške je pripravljenih približno milijon evrov.

Množica trupel v Hudi jami je bila odkrita že leta 2009, a se ob tem ni zgodilo veliko. »Odkritje je povzročilo, da so bila vsa dela, ki jih je komisija za prikrita grobišča opravljala že od leta 2006, nenadoma zamrznjena, ukinjena,« je po-

Mitja Ferenc FOTO ALEŠ ČERNIVEC

sledice povzel Ferenc in dodal, da »mora biti kritičen do ministrstva za delo«, ter s tem opozoril, kdo je bil odločilen, da se je po letu 2009 v odnosu do preteklosti vse ustavilo. Dodal je, da je bila blokada najbrž povezana s tem, ker to ministrstvo od odkritja Hude jame večino časa vodi stranka SD.

Maribor ni idealna rešitev

Sistem urejanja prikritih grobišč, ki ga je že izvajala komisija, je do lanskega sprejetja zakona o prikritih grobiščih skoraj že razpadel, je opozoril Ferenc, pri tem pa je bilo to področje z ministrstva za delo lani preneseno pod pristojnost gospodarskega ministrstva, ki ga vodi SMC. »Tam komisiji omogočajo, da opravlja svoje delo,« je Ferenc opisal posledice in napovedal, da bodo oktobra najprej najbrž pokopali 780 trupel, ki so deloma že v gajbicah, del je Slovencev, del Hrvatov. S tem bo v Hudi jami

še nastalo dovolj prostora, da bo mogoče začeti izkopavati še druga trupla, ki jih bo morda še 2200 ali celo še 2500. O truplih, ki so še v jašku, ni jasno, koliko jih je, so povedali tudi na ministrstvu. Ferenc meni, da pokop v Mariboru ni idealna rešitev, a druge preprosto ni. Pokopani bodo ljudje iz Dolenjske in Notranjske, ki so bili v državo po vojni povečini vrnjeni kot domobranci. Njihovi svojci bodo morali 1. novembra potovati zelo daleč, da bi se poklonili spominu na svoje, ki ne bodo identificirani. Pokop bliže pa ni mogoč, ker država ni uredila primerne prostora, je povzel Ferenc in opozoril tudi, da »ostanki žrtev v Hudi jami po letu 2009 niso razpadli v letu ali dveh, kot so takrat govorili. So še enaki in takšni ne morejo v kostnice.«

Zakon majhne NSI

Manjši del trupel so pred sedmimi leti v Hudi jami že izkopali, prelo-

žili v gajbice, a trupla tam niso razpadla, kot bi sčasoma v zemlji, da bi ostale le kosti, ki bi jih prenesli v kostnico. Zakon, ki je omogočil spremembo, je lani predlagalo pet poslancev opozicijske NSi in je eden redkih, pri katerih je opoziciji uspelo na svojo stran pridobiti tudi del koalicije. Ob njem se je zrušila običajna »disciplina« v državnem zboru. Razdelili so se v vladni koaliciji, zakon so podprli poslanci največje stranke SMC, proti ali vzdržani so bili poslanci obeh manjših koalicijskih strank: Desusa in SD. Proti je bilo tudi vseh šest poslancev opozicijske ZL, češ da temelji na enačenju vseh totalitarizmov. V SD je mimo svoje stranke za zakon glasoval Matjaž Nemeč (SD). Podprla ga je tudi nekdanja premierka Alenka Bratušek. Razdelili so se tudi v desni opoziciji. SDS se je pri glasovanju vzdržala, češ da je zakon premalo odločen in zato nepotreben.